

memòria, cosa que implica que l'autor treballava amb materials del seu entorn familiar i autobiogràfics amb finalitats de mitificació o, a voltes, de denúncia o crítica. A l'apèndix, Molas fixa la data de composició de *Mort de Dama*; l'argumentació i la documentació que aporta no deixa lloc a dubtes: va ser escrita entre 1927-1929. «Dalí, escriptor» és, de fet, una reivindicació del vessant literari del cèlebre pintor empordanès: «és, fins i tot dins el món destructor i experimental de les avantguardes, un cas singular» (p. 260). Molas repassa les col·laboracions dalinianes a la revista *L'Amic de les Arts*; el «llenguatge» i l'«estil» potents que empra; els problemes de fixació que presenten els textos pel fet d'intervenir-hi diverses mans (en els catalans, les de J. V. Foix i Sebastià Gasch) i l'abandonament de la literatura de creació a partir de 1936.

El volum es tanca amb dos treballs dedicats al poeta i traductor Segimon Serrallonga. En el primer, de caire autobiogràfic, «Carta a l'editor sobre la poesia de Segimon Serrallonga», Molas recorda la seva coneixença amb l'autor i reivindica la seva obra poètica, concebuda com una aventura moral i verbal, i la insereix en una triple tradició: la catalana (de Lull a Brossa), la simbolista (d'Homer a Apollinaire) i la mística (propera a l'heterodòxia). En el segon, «Serrallonga o la passió de llegir», Molas reproduïx dues cartes que li adreçà Serrallonga: la primera, datada el febrer de 1978, tracta sobre Riba i, més en concret, de les primeres *Estances*; la segona, de l'octubre de 1979, tracta de la tasca del traductor i ho ha fet a partir d'un exemple concret: la traducció del text grec del Pseudo-Dionís.

Després de repassar el contingut dels textos que conformen *Sobre la construcció de la literatura catalana i altres assaigs*, creiem que és de justícia agrair a l'editor Leonard Muntaner, Damià Pons, director de la col·lecció on es publica el volum i, òbviament, Joaquim Molas, per aquest excel·lent treball. No en va, les nombroses aportacions que hi trobem, tant pel que fa referència al procés de «construcció» històrica de la literatura catalana com sobre la lectura d'autors concrets que abasten des de l'època medieval fins als nostres dies, són múltiples i d'un gran interès (recuperació i reivindicació de figures poc conegudes, acurades anàlisis de llibres sovint oblidats per la crítica, interpretacions de textos que obliquen a nous plantejaments metodològics, propostes de noves línies d'investigació...) i el converteixen en un material de consulta necessària per als interessats en l'apassionant món de la filologia catalana.

SARAGOSSÀ, Abelard: *Reivindicació del valencià: una contribució*, València: Tabarca Llibres, 2007; Premi d'Assaig de la Generalitat Valenciana 2006.

FRANCESC LUCAS I MARTÍ

El llibre que ha escrit Abelard Saragossà vol contribuir a reivindicar el valencià. Però, per què cal reivindicar-lo? I, com s'ha de fer? L'autor dedica el primer

capítol del llibre a donar-hi respostes. Si es vol incrementar la consciència de ser valencians i aspirar a compartir un projecte social comú, no cal dir que haurem d'aplanar el camí a la identificació del poble amb la llengua que parla. I la manera més raonable i honesta de fer-ho és parlar sobre el valencià d'una manera objectiva i assumible per la majoria dels parlants, bandejant dogmatismes i essencialismes. Això és agranar escales avall. Aquesta reflexió s'ha d'emmarcar dins de les ombres i les llums del context actual. Entre les ombres, Saragossà destaca «les diferents maneres d'interpretar la naturalesa del valencià», les quals «han dificultat l'expansió de l'ús social i han perjudicat la cohesió de la societat valenciana». Ací és precisament on vol clavar la pica el llibre: meditar sobre els aspectes millorables del valencianisme, tenint en compte les experiències del passat i les oportunitats del present.

El plantejament del llibre respon a aquesta finalitat. Per a parlar sobre un tema de manera objectiva cal argumentar a partir de dades empíriques. Per a fer-ho de manera assumible per la societat valenciana, a qui s'adreça l'obra, convé bastir l'argumentació sobre el propi terror. Això fa Saragossà. Davant la complexa relació entre llengua i societat, l'autor tria els aspectes del cas valencià que millor escauen al seu propòsit i els dedica sengles treballs d'investigació.

L'aspecte simbòlic és molt important perquè afecta directament la percepció que els parlants tenen de la pròpia llengua. En concret, l'autor considera el nom de la llengua com a determinant en la identificació del parlant amb el seu parlar. Per això gira els ulls cap a una declaració d'Antoni Canals de 1395, la qual ha generat perplexitat respecte a la percepció de la unitat de la llengua en la societat valenciana medieval. Això no obstant, una anàlisi sintàctica acurada de les paraules de Canals fa tornar les aigües al seu llit. El que en realitat demostren és que la unitat de la llengua era inqüestionada en aquella època. També constaten que el nom *valencià* estava ben estès per anomenar el nostre parlar i, fins i tot, el conjunt de la llengua. Si l'estructura social valenciana d'aquell període usava la denominació *valencià* per referir-se a la llengua i aquest nom ha predominat fins a l'actualitat, no afavoriria la cohesió social que els valencians actuaren en aquest punt com ja ho feien en l'Edat Mitjana?, es demana l'autor. D'altra banda, la lectura errònia i precipitada que s'ha fet de les paraules de Canals és simptomàtica de com es projecta vers el passat la falta de confiança que tenim en «la nostra història i en nosaltres mateixos com a poble». Aquest és un cavall de batalla al llarg de tot el llibre: cal generar optimisme i confiança en les possibilitats del valencià i allunyar-se d'actituds catastrofistes que només fomenten l'autocompassió i la inactivitat. El valencià ha d'anar vinculat a un projecte social engrescador.

Un altre aspecte que Saragossà considera bàsic és determinar el model culte més adequat per al valencià. L'autor troba que hi ha un problema en l'assimilació de la normativa actual per part de la societat valenciana. La raó és que la normativa s'aparta massa de la parla popular, sovint de manera innecessària. Tota normativa hauria de justificar les normes lingüístiques que prescriu; si no, pot caure en el parany del dogmatisme. Com diu Saragossà (qui ja ha dedicat estudis previs a aquesta qüestió), els criteris que fan quallar un model lingüístic «no són només

lingüístics, perquè tota llengua és un fet social». Precisament la consideració dels factors socials en l'elaboració de la normativa, permetrà que arrelle socialment el model lingüístic proposat. Al seu torn, considerant la dinàmica inversament, «les normatives lingüístiques comporten molts efectes socials». Un principi recomanable és buscar una connexió fluida i equilibrada entre la llengua popular i la llengua culta («carn i ungla»). Això afavorirà la identificació del parlant amb la llengua estàndard.

A casa nostra no falten precedents en l'aplicació d'aquest principi, tant en l'exercici literari com en la tradició gramatical. Sense regirar molt, es podrien esmentar autors com Aguiló, Verdguer, Llorente, Antoni Maria Alcover, Moll, Rodoreda o Josep Pla. Saragossà es centra en l'actuació de dos gramàtics valencians per tal d'il·lustrar uns quants valors que considera positius en els models de llengua. Primerament, reivindica Josep Nebot, qüestionat per alguns posicionaments que caldria contextualitzar dins la seua època. Al llibre es mostra Nebot com a exemple de compromís amb la societat valenciana; un autor amb una visió moderna de la llengua al segle XIX, a més d'una capacitat gramatical no gens ordinària. Saragossà també troba aspectes positius en les reflexions i actuacions de Nebot al voltant del nom de la llengua i les relacions amb Catalunya.

En el capítol següent, es contraposa el model de llengua de Sanchis Guarner i el de Joan Fuster, a partir de la seua relació epistolar. Saragossà contrasta l'actitud realista i dialogant de Sanchis amb la posició més dogmàtica i arbitrària del gran escriptor de Sueca. Les diferències que la correspondència mostra respecte al model de llengua (sobretot en morfologia verbal) es deuen, com apunta l'autor, a una actitud diferent enfront del fet lingüístic. Sanchis té sempre present la viabilitat social del model, mentre que Fuster manté un enfocament més individualista («exposar les idees que honestament professe, tant si agraden com si no als uns i als altres») i, com intenta mostrar el llibre, menys coherent lingüísticament.

Si la normativa s'ha de refermar sobre la llengua viva, és menester una comprensió teòrica de l'actuació dels parlants. Una de les tasques més importants dels lingüistes és investigar i explicar les discrepàncies entre l'ús i la norma. Saragossà afronta dues qüestions lingüístiques amb aquest propòsit: el model més adient per als verbs incoatius i la concordança d'*haber-hi*. El plantejament dels temes és estrictament científic (arreplega de dades científiques, anàlisi d'aquestes i argumentacions sobre les anàlisis per tal d'extraure'n conclusions), però el seu desenvolupament exhaustiu, fonent passió i rigor, absorbeix de de cap a cap l'atenció del lector, siga o no siga llec en matèria lingüística.

Un dels mitjans més importants perquè cristallitze tot l'esforç esmerçat en la valoració i l'ús del valencià és l'ensenyament, tema que ocupa un altre capítol del llibre. L'autor considera que l'assignatura de valencià no es pot limitar a ensenyar llengua, sinó que també ha de procurar enfortir el sentiment de consciència històrica i la identitat amb la llengua del poble. La manera de fer-ho és reafirmant la confiança de l'alumne en la llengua que parla. Cal tractar les normes lingüístiques i la unitat de la llengua partint sempre del valencià popular. Cal justificar eixes

normes i fer veure els efectes positius que comporten. L'ideal és «aquell valencià tan natural i assimilable com genuí i normatiu». Saragossà defèn que aquest exercici d'afirmació interna hauria de ser purament positiu, sense enfrontaments ni greuges amb el castellà. És imprescindible que la llengua quede al marge de qual-sevol enfrontament i neta de conflictivitat social.

El llibre es clou amb un capítol dedicat a les Normes Ortogràfiques del 32. Quan parlem d'ortografia, parlem de l'aspecte visual d'una llengua escrita, de com ens entra pels ulls. En l'adopció d'una determinada ortografia (encara més que amb la sintaxi, la morfologia o el lèxic d'una llengua) hi ha un clar component simbòlic i ideològic. Això confereix un gran valor a l'acord de les Normes de Castelló, signades per gent de tendències molt diverses. Amb trellat i bon sentit, es van saber aparcar les visions particulars a favor d'aquest pacte general, basat en els postulats fabrians. El pacte ha donat molt bons fruits i el seu exemple encara pot donar llum als nostres dies.

El llibre està escrit de manera precisa i entenedora. L'autor s'expressa de forma planera mantenint sempre el rigor en l'exposició. No li interessa gens fer volantins retòrics, sinó mostrar amb transparència els seus arguments. Això va a favor de la comprensibilitat, cosa que s'agraeix sobretot en els capítols més tècnics dedicats a qüestions lingüístiques puntuals. A vegades, aquest mateix afany didàctic potser genera una certa tendència al sil·logisme i la repetició.

En definitiva, *Reivindicació del valencià* reflexiona sobre la manera més adient de bastir un projecte de futur per als valencians que incloga l'increment de l'autoconsciència i de l'ús de la llengua. Això ho fa l'autor sense perdre mai de vista la situació social que viu el valencià. Es tracta d'adaptar la recepta als ingredients locals. No cal dir que hi ha altres enfocaments possibles per a reivindicar el valencià i que hi ha punts que s'hi podrien afegir (l'aspecte polític és una part fonamental de l'aspecte social, per exemple) o discutir. En tot cas, aquest llibre honest i útil fa valuoses aportacions al diàleg crític per tal d'orientar la tasca del valencianisme i fer-la més eficient. Parem-hi l'orella, doncs.

YNGLÈS I NOGUÉS, M. Teresa: *El datiu en català: una aproximació des de la lingüística cognitiva*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2011.

ANNA PINEDA I CIRERA

Universitat Autònoma de Barcelona

anna.pineda@uab.cat

Aquest llibre està format pels arxius de treball que deixà M. Teresa Ynglès i que havien de conformar la seva tesi doctoral sobre «La construalitat de l'espai i la categoria de datiu en català». Amb la intervenció editora de quatre membres (M. Teresa Espinal, Jaume Mateu, Teresa Cabré i Gemma Rigau) del Centre de